

**OCHIQ MAYDONLARDA VA ISSIQXONALARDA ISMALOQ
YETISHTIRISH TEXNALOGIYASI**

*Urganch davlat universiteti huzuridagi Xiva Qishloq xo'jalik texnikumi
katta o'qituvchisi*

Abdullayeva Umida shuxratovna

ANNOTATSIYA: *Ismaloq sovuqqa chidamli ekin hisoblanadi, shuning uchun uni yetishtirish texnologiyasi qiyin emas. Uning urug'lari harorat 4 °C da unib chiqqa oladi, ko'chatlar harorat 6 °C gacha bo'lgan sovuqlarga bardosh beradi. Ismaloqning o'sishi va rivojlanishi uchun harorat taxminan 15 °C bo'lishi kerak. Bu o'simlik erta pishishga tegishli deb bejiz aytilmagan, chunki u birinchi kurtaklar paydo bo'lganidan 45 kun o'tgach foydalanish uchun yaroqlidir. Ismaloqni qish uchun issiqxonada yetishtirish oson. Urug'lar sentyabrdan fevralgacha ekiladi. Niholni tezlashtirish uchun ular 1-2 kun davomida oldindan namlanadi. Hosilni parvarish qilish xarajatlarini kamaytirish uchun + 10 ... + 15 °C haroratni saqlash kerak. Yosh ismaloq kichik sovuqlarga toqat qiladi. Issiqxonani vaqtida qarash, o'tlardan tozalash, sug'orish, iliq kunlarda alohida e'tiborni o'z ichiga oladi.*

Tayanch so'zlar: *Sho'radoshlar, issiqxona, harorat, karbomid, superfosfat, tikanli to'pmeva, organik modda, urug'lik ko'chat*

Kirish.

Ismaloq (*Spinacia*) — sho'radoshlar (sho'ragullilar oilasi)ga mansub bir yoki ikki yillik o'simliklar turkumi, sabzavot ekini. Ismaloq ikki jinsli (aksariyat, ikki uyli), sovuqqa chidamli, tez yetiladigan o'simlik. A QSH, Kanada, Yevrosiyoda, jumladan, O'zbekistonda poliz ismaloqi (*S. oleracea* L.) turi sabzavot sifatida o'stiriladi. Dalaga erta bahorda ekiladi. Urug'i 3—4 kunda ko'karib chiqadi. Unib chiqqanidan keyin 30—45 kunda barglari iste'molga tayyor bo'ladi (ovqatga ishlatiladi). Hosildorligi 150—300 s/ga. Cho'chqatikan (*S. turkestanica*) turi ekinzorlarda va tog' yon bag'irlaridagi

o'tloqlarda begona o't tarzida uchraydi. Bo'yi 60 sm, barglari patsimon qirqilgan, poyaning pastki qismidagilari bandli, qolganlari bandsiz, ketma-ket joylashgan. Mevasi — tikanli to'pmeva. Ismaloq unib chiqqanidan keyin 30—40 kunda maysasi, 90—100 kunda urug'i yetiladi. 8—9°C sovuqqa chidamli.

Ismaloq ilgari organik moddalar bilan to'yingan unumdor tuproqlarda o'stirilishi kerak. Eng yuqori hosilni qumloq tuproqlarda olish mumkin. Yerning kislotaliligi oshishi bilan uni oldindan ohaklash kerak. Organik o'g'itlar bilan o'stiriladigan sabzavotlar yetishtiriladigan yerlarda ismaloq yaxshi hosil beradi. Ismaloq yetishtiriladigan tuproqlarda hatto kuzda ham mineral o'g'itlar qo'llanilishi kerak. Har kvadrat metr uchun 15 g kaliy xlorid va 30 g superfosfat berilib, tuproqni isitgandan so'ng, erta bahorda unga karbamid (20 g) qo'shiladi. Barglarning ta'miga salbiy ta'sir ko'rsatmaslik uchun ismaloq ekinlari ostida atala, go'ng va boshqalar kabi organik o'g'itlar qo'llanilmasligi kerak.

Asosiy qism. Bahor va yoz davomida bir xil ishlab chiqarish uchun ismaloqni bir necha marta ekish kerak. Birinchi ekish 20 apreldan 15 maygacha boshlanadi va iyun oxirida tugaydi. Erta hosil olish uchun oktyabr oyining 2-3-o'n kunligida ismaloqni qish uchun ekish joizdir. Birinchi kurtaklar paydo bo'lishini tezlashtirish uchun o'simlik urug'ini iliq suvda namlash va uni ikki kun ushlab turish kerak. Ular shishib ketishi bilanoq yopishmaslik uchun ekishdan oldin ozgina quritiladi. Ismaloq odatda qator oralig'i 30 sm bo'lgan tizmalarga ekiladi.

Tuproqni muntazam ravishda yumshatish, begona o'tlardan tozalash, sug'orish va oziqlantirib turish kerak. Qalinlashgan joylar unib chiqqandan so'ng darhol yupqalanadi, Shunda o'simliklar bir-biridan o'n santimetr gacha masofada qoladi. Issiq va quruq ob-havo sharoitida, o'simlik ildiz otmasligi uchun uni mo'l-ko'l sug'orish kerak. Agar kerak bo'lsa, sug'orish azotli o'g'itlar bilan birlashtiriladi (kARBAMID kvadrat metr uchun 15 g miqdorida). Ko'pchilik ekinlardan farqli o'laroq, ismaloqni fosfat yoki kaliyli o'g'itlar bilan boqish mumkin emas, chunki ular o'sishni tezlashtiradi.

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

1. “Viktoriya” navi kech pishib, sekin o‘sadi. Bu ismaloqning barglari odatda yumaloq-oval yoki oddiy dumaloq, kuchli pufakchali va to‘q yashil rangda bo‘ladi.
2. Kech pishadigan, shuningdek, o‘rta bargli “Yog ‘bargli” navi.
3. O‘rta ixcham “Gigant” erta pishar deb hisoblanadi. Och yashil rangdagi katta yarim ko‘tarilgan burglar bilan farqlanadi.



Urug‘lik ko‘chat yetishtirish uchun ekilgan ismaloq



Tajriba uchun kesib olingan ismaloq bargalari

Issiqxonada ko‘chat yetishtirish va parvarish qilish texnologiyasi:

1. Kichkina uy issiqxonasida ekish uchun ular pastki qismida drenaj teshiklari bo‘lgan plastik idishlardan foydalaniladi.
2. O‘sish uchun tuproq yumshoq va to‘yimli bo‘lishi kerak, do‘kondan universal tuproq mos keladi. U ekish idishiga quyiladi, buzadigan amallar shishasidan namlanadi.
3. Urug‘lar tuproq yuzasiga pluglarda yotqizilgan, bu esa keyingi ishlov berish va parvarish qilishni osonlashtiradi. Ko‘chatlar paydo bo‘lganda, ularni alohida idishlarga solinadi.
4. Urug‘larni tepaga taxminan 2 sm tuproq qatlami bilan sepiladi.
5. Idishni shaffof qopqoq yoki sumka bilan yopib, issiqxonada issiq, yorug‘joyga qo‘yiladi. Nihol uchun optimal harorat + 18 ... + 20 °C dir.

6. Namlangan urug'larni ekish paytidan boshlab 5-7 kun ichida do'stona kurtaklar paydo bo'ladi.

7. Ko'chat idishlari ochiq holda qoldiriladi, tuproq quriganida namlanadi.

Taxminan 2 hafta o'tgach, erta pishadigan navlarning ko'katlarini istemol qilish yoki issiqxona yotoqlarida o'sgan ko'chatlarni ekish mumkin.

Xulosa: Tarkibida karotin, vitamin V, V2, S, organik kislotalar bo'lib, xalq tabobatida siydik haydovchi dori sifatida hamda kamqonlik, raxit kasalliklariga qo'llaniladi. Bargidan gidrolizlab olingan maxsus oqsil modda meditsinada me'da osti bezi faoliyatini kuchaytiruvchi vosita sifatida ishlatiladi, barglari bahorda, vitaminlarga boy bo'lib, undan turli taomlar tayyorlanadi. Ismaloq ilgari organik moddalar bilan to'yingan unumdor tuproqlarda o'stirilishi kerak. Eng yuqori hosilni qumloq tuproqlarda olish mumkin. Yerning kislotaliligi oshishi bilan uni oldindan ohaklash kerak. Organik o'g'itlar bilan o'stiriladigan sabzavotlar yetishtiriladigan yerlarda ismaloq yaxshi hosil beradi. Ismaloq yetishtiriladigan tuproqlarda hatto kuzda ham mineral o'g'itlar qo'llanilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. A.R.Xamdamovich "Dorivor o'simliklar va ulardan foydalanish" Toshkent - 2015y.
- 2.Ibn Sino "Shifobaxsh o'simliklar haqida" Toshkent-1990y.
- 3.M.Nabiyev "Oshko'k va ziravorlar xosiyati" Meditsina 1982y.
- 4.M.Xasaniy "Tabobat durdonalari" Toshkent 1990y.
- 5.M.Nabiyev,A,Ibraximov "Shifobaxsh nematlar" Toshkent 1989y